

ФОРМУВАННЯ СВІТОВОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК НАСЛІДОК ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Глобалізаційні процеси в інтелектуальній сфері, що стали обов'язковим атрибутом інтелектуальної економіки, спричинили вибудовування цілісної системи глобального освітнього простору.

Розуміння еволюції світового освітнього простору та наслідків цього процесу в аспекті формування інтелектуальної економіки неможливе без розмежування змісту понять «інтернаціоналізації» та «глобалізації» вищої освіти. Одна група дослідників визначає глобалізацію як найвищу форму інтернаціоналізації, вважаючи процеси зближення вищих навчальних закладів різних країн та національних освітніх систем процесом інтернаціоналізації вищої освіти, що розпочався задовго до її глобалізації. Інші науковці повністю розмежовують ці поняття, характеризуючи глобалізацію системи освіти гомогенізацією, транснаціоналізацією, в результаті чого виникає гібридна глобальна освіта, вбудовування в яку вимагає трансформації національних освітніх систем з досить суперечливими наслідками.

Процеси інтернаціоналізації та глобалізації вищої школи є об'єктивними витоками дії законів еволюційного розвитку суспільства. Структурно-функціональне ускладнення сучасної освітньої сфери через поширення різноманітних форм міжнародності детерміновано індивідуальними та сумарними досягненнями національних освітніх систем в їх русі до синхронізації. Це дозволяє дійти висновку, що кожна національна система освіти об'єктивно виступає суб'єктом глобального освітнього простору та основним інститутом формування світової інтелектуальної економіки.

Історія міжнародного співробітництва в освіті та науці починається з XVII ст., коли активізуються процеси переміщення представників інтелектуально-культурної еліти в інші країни. З кінця XIX ст. і до середини XX ст. міжнародна діяльність вищої школи часто слугувала засобом насадження культури метрополій у колоніальних та постколоніальних країнах. З середини XX ст. процес інтернаціоналізації відбувався через втягнення в потужний рух освітньої експансії та демократизації освітніх можливостей вищих навчальних закладів.

Відкриття основної європейської програми академічного обміну Erasmus у 1987 році та створення в 1989 році Європейської асоціації міжнародної освіти підняли розвиток освітньої мобільності на рівень зовнішньої політики країн Європи. Основні напрями міжнародної

академічної мобільності цих років відбивають або історичні зв'язки з колишніми колоніями, або поточну економіко-політичну ситуацію, або традиційне для представників еліт прагнення попасти в більш престижне середовище. В 1980-х роках уже існували міжнародні освітні програми, деякі вузи відкривали зарубіжні філії, однак активізація процесів інтернаціоналізації європейської вищої освіти відбудеться після підписання в 1999 році Болонської Декларації. Первісно Болонський процес був орієнтований на внутрієвропейську стандартизацію (приведення у відповідність наукових ступенів, систем залікових одиниць, забезпечення якості освіти), однак швидко набув «зовнішнього» значення.

Міжнародне співробітництво перетворилося сьогодні з побічної діяльності університетів на невід'ємну частину їхньої стратегії, стало основою формування конкурентоспроможної в глобальному господарському середовищі інтелектуальної економіки. 75% вузів, представники яких приймали участь у дослідженні Міжнародної асоціації університетів (1336 вузів із 131 країни), мають або розробляють стратегію інтернаціоналізації, а в 16% вузів вона визначена серед пріоритетів загальноуніверситетської стратегії.

Міжнародне освітнє співробітництво вітчизняних університетів за часів соціалістичного минулого відбувалося в межах радянської вищої школи, яка ініціювала широку систему двосторонніх та багатосторонніх державних відносин в освітній сфері, насамперед з країнами соціалістичної орієнтації. В нових історичних умовах суверенного розвитку вітчизняної вищої школи відбувався поступовий перехід від стихійної нерегламентованої міжнародної взаємодії до поступового включення держави в оцінку та стимулювання міжнародної діяльності вузів, особливо після приєднання України до європейської освітньої системи в 2005 році. Відповідна освітня політика має спричинити формування конкурентоспроможної системи освіти, яка сприятиме знань світового рівня, зближенню освіти та економіки, подоланню проблем, які гальмують європейську мобільність тощо.

Отже, постіндустріальний розвиток економіки та глобалізація спричинили зміну ціннісних орієнтацій освіти, в основі якої вже не стільки національні традиції, скільки інтернаціональні уяви та потреби світового товариства. Освітні системи, які застосовують інтравертну модель формування інтелектуального капіталу, відтворюють в своїх національних системах загально цивілізаційне відставання.